

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учители са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 4.

У Сомбору, 15. Априла 1897.

Год. XXIX.

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

На данашњи свети и велики дан држи света црква православна необично сјајно и велељепно весеље, јер слави успомену пресветлог и преславног воскресења основатеља свога, Христа Господа.

Милијун милијуна православних хришћана веселе се данас и у раздраганом расположењу хришћанског срца свог, поздрављају један другог веселим и победоносним поздравом: Христос воскресе! И одздрављају са: Воистину воскресе!

Радујмо се, веселимо се и славимо Господа, јер данас смрти празникъ оумерцѣвленіе, а добо разрѣшеніе иногѣ житіа вѣчнагѣ начало!... Благодаримо Господу и величајмо пресвето име Његово, јер Он данас најпобедоносније смѣрть попрѣ и свѣцимъ вѣ грѣкѣхъ живѣтѣ дѣрова!

Веселимо се! Смрт је сатрвена, царство светлости, царство вечнога живота, царство Христово отворено је за нас; адова врата су разрушена, праведни заточеници су избављени, ми нисмо више робови нечастивога, синови смо царства, наслеђници љубави Божије; с тога ликујмо!

Прослављајући светло Христово воскресење у весељу и радости пазимо, да нам радост та и весеље то не буде по телу већ по духу! Не тражимо уживања и задовољства у угађању телу нашем, већ у задовољавању потреба духа нашега. Благодатни плодови

славног воскресења Христова чисто су духовни, с тога нека нам
www.unilib.rs и радост буде духовна.

Са великим и светлим празником воскресења Христова, нека се усели у срца наша чврста *вера* у истинитост и божанственост науке преблагог нам Спаситеља, Који после тродневног боравка у гробу сјајно и победоносно воскресе, давши нам тиме несумњив доказ Своје божанствености, и пруживши нам тиме небориво сведочанство, да и нас иза овог кратког земног живота чека живот вечити у царству славе Његове!

Са великим и светлим данашњим празником, нека се испуни срце наше правом, чистом и нелицемерном *љубављу* Христовом. Свака злоба, мржња и пакост нека се изгони из њега, те да тако у срдачној љубави духовно грлећи и љубећи један другога, мирно и радосно проводимо овај живот земни, те да и Спаситељ наш Христос Господ буде вазда међу нами.

Са данашњим светлим и великим празником, нека се окити срце наше светом *надејдом* и *ухвањем* на милост Божију, која ће нам рајска врата отворити и која ће нас у вечно блаженство — Христовим славним воскресењем задобивено — увести.

И тако очишћени духом приступимо сада ближе ка Христу, поклонимо Му се са мироносицама и пођимо на даљи живот стазом, осветљеном божанском науком Његовом, и осењеном благословом Његовим.

Христос Господ и Спаситељ наш, Својим преславним воскресењем *ѡкъ Богъ крѣпкѣй совознесе насъ и окожи*; с тога тако узвишени и с ангелима здружени величајмо и слаavimo Га весело појући најлепшу и најпобедоноснију песму: *Христосъ воскресъ изъ мертвыхъ, смертію смертъ побѣдъ и сѣчимъ въ гробѣхъ животъ даровавъ!*

Христосъ воскресъ! — Воистину воскресъ!

У Сомбору на Ускрс, 13. априла 1897. године.

Ст. С. Илић.

О ИЗ „ОПШТЕ ПЕДАГОГИКЕ“ ДРА В. БАКИЋА. *)

Образовање.

1. Настава и образовање.

Настава се сматра као *темељ* целом васпитању, јер развијена свест суделује при јављању осећања и при раду воље. Без *наставе* не би се могле развијати ни науке ни вештине у довољној

*) Ово је дело дато у штампу, и биће готово до краја ове школске године.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

мери. Код образованих народа ни једна грана кориснога људскога рада није остала без школске наставе, јер код њих има нарочитих завода и за најпростије занате. Свуда се учи и нека *теорија*, коју *разум* обрађује и свуда се претпоставља неки ступањ *образовања*, нарочито за друштвени рад.

Настава развија највише *мишљење* и *памћење*. Она спрема *интелигенцију*, која ради на наукама и уметностима и на њиховој примени у разним занимањима, у друштвеној управи, у државним пословима. С тога образовани народи много полажу на напредовање *јавне наставе*; разни народи угледају се једни на друге, у том погледу, и кад-кад раде заједнички на усавршавању наставе, јер науке и уметности су универсалне, и научне и уметничке школе су интернационалне у том смислу, у таким школама скупљају се интелигентни ученици разних народа.

Школовани људи разликују се знатно од нешколованих. *Интелгенција* се сматра као природна и оправдана аристократија у народу и држави, то је управо аристократија *рада* и *заслуга*, или умна аристократија. С тога је основан захтев, да држава треба да да прилике и могућности свакоме грађанину, да се може образовати. У том смислу оправдано је и тражење бесплатне наставе, како ниже, тако и више, што је већ и остварено у неким државама.

Образовање се добива пре свега с помоћу наставе. Оно се не састоји толико у множини разноврсних знања, колико у логичној уређености, *зрелом суђењу*, духовитом изразу и обрту, и у практичној примени одређенога знања једне врсте, у коме свакојако има и богатства представа и појмова, самосталних мисли и оригиналних комбинација. Образован човек има више или мање *научнога уверења* у ономе, што зна и мисли. Зато он предходно мора добро да обради и *преради* оно, што прими од других и што чита у књигама. Он мора имати неко *средиште* у свом духу (нарочито етичко), око кога се прикупљају сви његови појмови и представе.

Образован човек ради *свесно* и *самостално* у породици, нарочито на васпитању своје деце, у друштву — као свестан члан истога, у цркви и држави — као веран (и уз то толерантан) члан цркве и као разуман грађанин. Његово је *понашање* учтиво и фино, уљудно и хумано, одмерено и тактично. Образован је човек у исто време и *образан*, те као такав чува свој образ, своју част и свој углед у друштву, и придржава се утврђених обичаја и закона у друштвеном саобраћају. Према томе, образовање садржава у себи

најпре *просвећеност* разума и ума, а после *моралне* и друге духовне особине. — *Образован народ* управља сам собом добро и правилно; други народи угледају се на њега, и он често влада над другим народима.

Недостатак образовања показује се најпре у духовном сиромаштву, или у оскудици знања, после у оскудици речи и других израза, у неумешности у понашању и раду, у ограничености и скучености, наследствености и превртљивости, у расејаности и површности мишљења и рада, у истриљивости и страсности, у многознанству без везе итд. Према томе, од образовања зависи у приличној мери и *карактер* човеков, јер *сталност уверења, самосталност мишљења и досљедност* у раду зависе највише од образовања.

Пошто појам *образовања* обухвата поглавито неговање разума, то је тај појам ужи од појма *васпитања*, које обухвата целокупни духовни развитак, а нарочито развијање моралне свести, осећања и воље. Но и образовање може бити опште и посебно. Опште образовање може бити космополитско и национално, а посебно образовање може бити стручно и индивидуално.

2. Науке и вештине које су потребне за образовање.

Садржина наставе одређује се према васпитним *задацима* а нарочито према захтевима интелектуалнога васпитања или *образовања* у ужем смислу. Из тога произлазе разни *наставни интереси*, и према томе се чини *избор наставнога материјала*.

Образовање младих људи добива се нарочито проучавањем неких наука и вештина. Нису све *науке*, које говоре о природи, човечјем друштву и духу, једнако важне и потребне за образовање. Њихова педагошка *вредност* цени се по том, колико која од њих доприноси *васпитању* или образовању у ширем смислу, где се највише полаже на моралне особине, и где су обухваћени и сви други васпитни задаци (интелектуални и естетички, физички и технички). Пошто је дакле *морални карактер* најглавнији задатак васпитању, то се при образовању на прво место стављају знања о моралном раду и животу људском. Према томе је *хуманистично* образовање претежније од реалистичнога. У њему превлађују науке о друштву и духу човечјем, дакле социјалне и философске науке, а нарочито: наука о језику и литература, историја народâ, етика, наука о религији; после оне науке, које имају везе с њима, као: историја културе, правна наука, земљопис, психологија, логика, естетика, педагогика. То су управо *главни наставни предмети* — Полазна је

тачка при учењу тих наука *познавање самога себе и своје околине* (антропологија, познавање своје домовине).

Од корисних и лепих *вештина* потребне су пре свега оне вештине, које иду уз *писменост*, а то су такозване *школске вештине*: писање, читање, цртање, гимнастика, практично рачунање, прости ручни радови, декламавање; после, потребне су оне *уметности*, које имају везе с етичким васпитањем, нарочито појезија и музика (а у другом реду беседовање и сликање). Има још неких вештина, које се не уче редовно, него у згодним приликама, као вештина понашања и кретања у друштву, вештина чувања и неговања здравља. А има и таквих вештина, које не улазе у задатак обичнога образовања, н. пр. вештина експериментовања при научном истраживању и при предавању, вештина писменог и усменог излагања научних истина, вештина управљања у мањим и већим друштвима итд.

(Наставиће се.)

О СВЕТОМ САВИ.

Написао **Јован Константиновић**, катихета.

(Свршетак.)

Послије смрти очеве оде Сава у мали манастир пирг Ораховицу — Кареју и посвети се изучавању св. писма. Тада је већ постао архимандритом. Ту је написао житије свога оца св. Симеуна — једно од најљепших дјела старе српске књижевности, типике хиландарски, карејски, студенички, службу и канон својему оцу и многе друге ствари, којима је ударио темељ старој српско-словенској књижевности. У најљепшем књижевном раду његовом побунеше га незгодне прилике у Србији. Политички противници и разне интриге завадише рођену браћу. Вукан млађи син Немањин уста на Стевана, збаци га с престола и владаше до 1204. Те године збаци опет Стеван Вукана и да не би букнуо грађански рат почеше преговарати о миру. Да би што прије дошло до мира, поруче брату Сави у Свету Гору, да што прије дође. 1207. Сава им и испуни жељу и донесе собом мошти свога и њиховога оца па их над гробом очиним измири и свечано закуне на узајмну братску љубав. Мошти очеве положи у Студеницу, коју прогласи царском лавром и остаде у њој по жељи браће игуманом. Са братом Стеваном сазида нов ставропигијални манастир Жичу, касније столицу архиепископије српске, гдје се по том чуваше краљевска круна и крунисаху краљеви. Да би уклонио сваки стран утјецај на српску цркву било од стране грчке било од стране римске, намисли Сава, да створи самосталну српску цркву. Тога ради оде 1219. у Никеју тадашњу

столицу грчког императора и патријарха, јер Цариград у то вријеме бјеше под Латинима. У Nikeји послје дугог колебања од стране цара Теодора Ласкариса и патријарха Германа најпослије изради те обојица признаду 1219. године самосталност српске цркве а патријарх Герман постави Саву за првог српског архиепископа и даде му грамату, „да област имат по мојему образу“ т. ј. као грчки патријарх, „над вејем гради же и земљама, над митрополити же и диакони по правилам божественим.“

Међутијем је легат папе Хонорија још прије тога 1217. вјенчао Стевана круном краљевском и њега и његову жену, која бјеше унука великога дужда млетачког Хенрика Дандула освајача Цариграда с крсташима 1204. Узрок, што је папа крунисао Стевана лежи у томе што у оно вријеме нико није могао бити признат краљем ако му папа није послао круну и римски цар т. ј. њемачки признао. Још је Немању по свјedoци Ранкеа признао Фридрих Барбароса за краља, кад се с њим у Нишу сасгао, но то бјеше само признање од римскога ћесара и то признање лично. Потпуно признање доби тек Стеван и то ушљед женидбе, јер млетачки двор бјеше тада у присном пријатељству са двором папинским ради услуга првога пошљедњем у крсташким ратовима.

Вративши се Сава из Nikeје као архиепископ српски сврне у Свету Гору, изабере неколико својих најбољих ученика и дође у Србију. Поставивши архиепископску столицу у манастиру Жичи у Морави гледаше свим силама, да очисти од сваке друге примјесе православље и да га утврди у српском народу. Тога ради подијели сву Србију у 10 епархија и сједишта им намјести у Зети, у Захумљу, у Дабру, у Моравици, у Рашкој, у Топлици, у Будимљу у Хвостну, у Призрену и у Липљану а за епископе постави своје најбоље ученике. За тијем разашље протопопе у народ, да по закону благослове бракове, који су настали ушљед разних вјера и изда налог својим подручним епископима и свему свештенству, да од свију страна прикупљају народ а особито омладину народну и да је приучавају књизи и обучавају у духу светог православља. Сам лично улажаше у народ, пролажаше у накрст сву земљу српску поучаваше, миловаше, караше, настављаше. Зареди од мјеста до мјеста, уреди службу Божју, да се чини по обрасцу цркве цариградске, нареди св. тајне да се врше по обредима цркве православне, одреди како постови, да се држе, какве молитве, да се читају према прописима саборским и цркве васељенске. И запоја тада црква Србинова као нигда дотле и зацјева мајка Србинова и закликта чедо Србиново и зарадова се и велико и мало, старо и младо и сав народ и земља српска заплива у миљу и диже хвалу небесноме Оцу и Богу великоме, који посијети виноград свој, погледа на Србе и подиже из њихове средине света човјека, да их научи књизи и образовању, истини и правди, љубави и истинитом Богопознању. А свети архипастир, да би још боље утврдио љубав

народну насрам православне цркве и круниса њихова краља Стевана 1222. год. круном краљевском, коју доби од грчкога цара. Круниса га првог по обреду православне цркве и отуда му и име првовенчани.

Опазивши Сава, да му се брату Стевану ближи пошљедњи дан, наговори га, да се одрече престола у корист сина му Радослава. 1227. закалуђери се Стеван у Студеници добивши име Симон а исте године Сава круниса сина му Радослава за српског краља. По кратком времену умре Симон а Сава 1228, крене у свету земљу у Јерусалим. Пробавивши ондје неко вријеме врати се преко Никеје и Свете Горе у отаџбину, гдје га жудно ишчекиваху. Властела незадовољна слабом владом Радосављевог збаци га с престола 1234. и на мјесто његово постави млађег му брата Владислава. Сава и овога круниса у Жичи и да би коначно ријешо спор међу синовцима наговори Радослава те се овај замонаши под именом Јован. За тијем пренесе кости брата Симона у Жичу из Студенице, одрече се архиепископског престола и намени га своме љубљеном ученику Арсенију Сремцу. Опростивши се са свима својима крене се Сава из града Дукље на пут на море да још једном посјети света мјеста. У Јерусалиму одслужи службу Божју са патријархом јерусалимским Атанасијем у храму Васкресења над гробом господњим. Одатле оде поред лавре св. Саве освећеног преко Јордана у Египат и Александрију. На Синају проведе у друштву скитских монаха св. четрдесетницу и врати се преко Антијохије у Цариград. Куд год је пролазио даривао је а и сам је за то добијао даре. Из Цариграда дође у Трново у Бугарску свом пријатељу бугарском цару Јовану Асену. Ту раздијели даре, које је на путу добио на троје: Асену, Жичи и Студеници. На навечерје Богојављења на крстов дан одслужи Сава пошљедњи пут службу Божју, и освети воду затим се разболи те умре 12. (? Ур.) јануара 1236. год. Тијело му буде сахрањено у храму 40 мученика. Вијест о смрти његовој стигла је у Србију тек послје два дана и отуда му је спомен у српској цркви 14. јануара. Послје годину дана српски краљ Владислав измоли од Асена тијело Савино и пренесе га у манастир Милешево у Херцеговини, задужбину Војислављевића. Ту почиваху мошти светитељеве до године 1594. (? Ур.) Те године у прољеће босански Симон-паша пренесе мошти светитељеве на Врачар код Београда и спали их.

*

Тако вели историја о животу и земним остацима овог највећег светитеља Србина просвјетитеља српског. Тако бјеше са тијелом његовијем. А дух његов? А мисао? А идеја? Дух његов живи и данас у мезимчету његову у школи српској. Мисао његова и данас грије чуваре рада и реда у српском народу. Идеја његова и данас лебди пред очима заштитника и бранилаца српске цркве и школе. Вјера језик и народност, вјера света православна, српски језик и

народност српска бјеху идеали, за које је он жртвовао круну и краљевство за које је само живјео. То троје у цркви и школи предао је и у аманет својим ученицима, учитељима послје њега српског народа. И они наставише дјело Савино и оставише послје себе исти аманет и до нас данас дођоше идеали Савини. Али не одржаше сва браћа српска аманет Савин, не издржаше искушења, у која је Србин падао, погнуше и привољеше се царству земаљскоме. Не било им просто! А част и хвала буди свима онима, који до данас сачуваше идеале св. Саве и испунише и испуњавају аманет његов. Хвала им у име омладине, коју је свети Сава толико љубио. Хвала буди његовој Светости Преузвишеном Господину Георгију Бранковићу патријарху српском, који на сваком кораку помаже српску цркву и српску школу, који и овом нашем младом заводу велике милодаре учини и чини. Хвала његовом Високопреосвештенству Пресвијетлом Господину Мируну ускрсноцу и утемељитељу овог нашег завода. Хвала и вама, врло штована Господо грађани, који учинисте и чините добра омладини нашој сакупљеној у овом храму просвјете. Дух светог Саве благословиће Вас а омладина благосиљаће Вас. А ти православља наставниче, благочестија учитељу и чистоти свјатитељу и просветитељу Савво премудре, заштити и надаље твоју свету српску цркву православну и школу српску, погледај на нас са небеских висина и благослови нас:

Да се дигне, што је било пало
Да пропјева, што је проплакало,
Да се споји, што је раздробљено,
Да заблиста, што је потамњело,
Да се здружи, што се отуђило,
Да се збрати, што се одродило,
Да ускрене, што ј' у гробу било,
Да се слави слогом и јединством
Од данаске па све до вијека.

Амин Боже, амин роду моме... (Ј. Драшковић.)

О АНКЕТА ЗА ВЕРОИСПОВЕДНУ НАСТАВУ у срп. осн. нар. школама митрополије карловачке.

Још 1895. г. донео је св. Синод решење, да се у митрополији карловачкој утврди сталан план и постави чврста основа за вероисповедну наставу у средњим, стручним, вишим и основним народним школама ове митрополије и поверио је то Његовом Високопреосвештенству, епископу бачком, господину *Герману Овачићу*, да сазове за то стручну анкету и да донесе предлог како у погледу наставног плана, тако и у погледу књига, које се имају узети као уџбеници у тим појединим школама и заводима.

Тим поводом сазвало је Њег. Високопреосвештенство, марта месеца 1896. г., у својој резиденцији, стручну анкету од катихета на средњим школама, којој је присуствовао и високоблагородни г. Никола Ђ. Вукићевић за-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

меник глав. школ. референта, и од световних још г. г. Аркадије Варађанин управитељ срп. више дев. школе у Нов. Саду и Стеван Жекић управитељ срп. осн. нар. школа у Ст. Бечеју. Ова је анкета одредила у главним цртама план за верозаконску наставу српске православне деце у гимназијама, реалкама, грађанским, вишим девојачким и учитељским школама и назначила је и по каквим ће се књигама одређено градиво радити и предавати, па је међу својим члановима поделила поједине врете књижевног рада, да у току 1896. г. сваки свој задатак по свом знању а по одређеном плану напише и спреми и по том Његовом Високопреосвештенству г. епископу Герману поднесе с тим, да се сво то градиво још једном проучи од појединих чланова и онда скупи и у засебној пленарној седници коначно утврди.

Примећујемо, да су за овај предмет предходно били позвани поједини чланови анкете, да проуче предмет и по том писмено донесу своје образложено мињење у овој ствари, што је и учињено.

На овакав исти начин позвало је Његово Високопреосвештенство г. епископ Герман октобра 1896. год. управитеља срп. више дев. школе у Нов. Саду Арк. Варађанина, управитеља и учитеља осн. нар. школа у Ст. Бечеју г. Стевана Жекића и учитеље: Јеврема Миковића из Сентомаша, Душана Стојшића из Сенте, Ђорђа Милића из Нов. Сада и Таназију Костића из Бач-Фелдварца, да предходно проуче предмет верозаконске наставе у осн. нар. школама по досадањој основи и да евентуално донесу предлог како у погледу наставног градива и плана, тако и у погледу књига, по којима би се имао тај предмет у будуће радити. Рок им је остављен за то до 1. новембра 1896. г.

Сви су ови повереници одговорили својој дужности, до одређеног времена и Његово Високопреосвештенство г. епископ Герман сазвао је по том 14. (26.) новембра 1896. г. анкету, да у овом погледу донесе свој закључак.

Анкета се састала одређеног дана у резиденцији епископској, а присуствовали су сви ови известници и још: пречасни г. Јован Борота прота ст. бечејски и г. Мита Нешковић кр. школ. надзорник из Беловара.

Перо је водио ђакон г. Веља Миросављевић, конзистор. бележник.

Седницу је отворио, око 10 сати пре подне, Његово Високопреосвештенство г. епископ Герман, кратким говором, напоменувши цел и задатак ове анкете и изјавивши мињење, да би се могло прећи одмах на специјалну расправу тога предмета и препоручује за то, као најходнији предлог А. Варађанина, који обухвата у главном све оно, што и други извештаји казују. Али пошто се жеља изразила, да се саслушају сва мњења и сви предлози, то се пређе на читање свих извештаја.

1. *Арк. Варађанин* у главном изјављује, да је и најновија наставна основа од 1895. г. доста опсежна и да би ју ваљало у нечем скратити. Противан је, да се катихизис учи на намет и мехачно, а да се то избегне мисли, да би ваљало написати науку вере у предавачком облику, а не на питања и одговоре. У место часлоца и псалтира, да се заведе читање апостола и јеванђеља у редовним часовима. У историју црквену да се узму у старијим разредама поред осталих светитеља и житија наших српских светитеља, те да се тако упознају деца и с прошлoшћу српском. По том је назначио, како би по његовом мњењу ваљало распоредити цело наставно градиво, из овог предмета, за све разреде основне нар. школе, па и за повторну школу. За прва два разреда да не добијају деца из овог предмета никоје књиге, него да се све учи живом учитељевом речи.

2. *Таназија Костић* жели, да се све молитвице уче на српском језику, само појање пак на цркв. славенском језику. И он не би да се дају деци у руке учебници за I. и II. разр. Противан је сваком катихизису у осн. нар. школи. Задржава прописано градиво по наставној основи од 1895. г. Задржава и прописане књиге, осим катихизиса, али да се напишу на чистом српском језику. Осим тога је, да се напишу опширна уцутства за учитеље, како да

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

предају један или други предмет из ове наставе. Предлаже даље, да у повторним школама предају науку вере свештеници а не учитељи.

3. *Ђорђе Милић* сматра да су деца претоварена наставним градивом из овог предмета. Библијске приповетке старога завета да се отпочну тек од III. разр., а за I. и II. разр. да се узму само приповетке из новог завета. И он је, да се све молитвице уле на српском језику. Противан је катихизисима. Остале све предмете задржава, као што је прописано у новој наставној основи, само би желео, да се украће све то напише. Изјављује се за Нешковићеве библијске приповетке као најзгодније.

4. *Јеврем Миковић* задржава учебнике за све разреде, али је за то, да се за ученике напише све укратко, језгра сама, а за учитеље да се напишу упутства опширна. Он је, да се уче молитвице на српском језику само у I. разр., а после на цркв. слов. језику у старијим разредима. За цркв. слов. читање да се узме Буквар М. Нешковића.

5. *Стеван Жекић* прима у опште наставну основу од 1895. г. као оправдану и добро удешену за овај предмет, само би желео, да се изостави тумачење молитава у I. разр. и желео би, да се изоставе из реда молитава оне пре вечере и после вечере, па да се молитве пре и после ручка узму као молитве пре и после сваког јела. За прва два разреда, да се не дају деци уџбеници; али да се оставе за старије разреде прописани катихизиси г. Вукићевића, но да се тумаче, а да се не уче на памет. За V. и VI. разр. да се напише литургија у краће, па тако и библијске приповетке. За учитеље да се напишу нарочита методична упутства.

6. *Душан Стојишић* изјављује, да данашњи уџбеници нису удесни за децу и препоручује Беговићеву катихетику. И он је, да се молитвице уче само у I. разр. на српском, а доцније на цркв. слов. језику. Да се часловац и псалтир са свим изоставе из реда уџбеника у осн. нар. школи.

7. *Мита Нешковић* износи начела, по којима би ваљало писати школ. уџбенике и мисли, да би ваљало дати, изузимајући први разред, свим осталим разредима уџбенике из овог предмета.

После читања ових реферата приступа се начелним одредбама и изрече се, да се за верозаконску наставу и у будуће узимају: молитвице (на цркв. слов. језику), библијске приповетке, догматика, обреди црквени, црквена историја и појање.

Уједно се изрече, да се молитве од пре и после вечере сасвим изоставе, а тако и молитва: „ангеле божији“. Да се у молитви пре ручка не учи више реч: *ишчу*, него да се каже: *јистје*. Од благодарителне молитве, после јела, да се учи само до свршетка речи: „*не мши пис и небеснаго твојега царствија*“; а други додаток да изостане са свим.

По том се прешло на разређивање градива из овог предмета на поједине разреде. У свези са наставном основом од 1895. г. читао се у том и предлог А. Варађанина и утврдио се односни распоред.

А. В.

(Наставиће се.)

О СРПСКОМ НАРОДУ!

Међу многим незгодама и невољама, које ради несрећености наших просветних и друштвених прилика узнемирују и тиште родољубна срца, једна је од најтежих: небринуто стање Српске Новосадеке Гимназије.

Неколицина захвалних синова народних прегла је, да изведе дело колико тешко, толико и дично: да подигне српској просвети споменик, на којем ће се поколења учити како се љуби род.

Данас већ не сумњамо, да је један од главних чинилаца, који су наш народ, гоњен толиким злим удесима, одржали до данашњег дана — просвета. Добра је то срећа нашега племена, што је од увек марило за ту силу, која народе ствара, држи, уређује. Наши стари су од уста откидали, прегоревали се, само да саграде храмове, у којима ће луч просвете буктети. Ми, њихови потомци и наследници, и данас смо сведоци њихове муке и љубави к роду, уживајући у њиховим тековинама, у толиким просветним заводима и школама, закладама и задужбинама. Само је тако подигао Српски Народ просвећену војску, која га је соколила и бранила од многих и разноврсних непријатеља, од којих је онајстрашнији : умни мрак, незнање.

Ево сад треба један просветни бедем утврдити, зановити и удесити према приликама и захтевима данашњег доба. Наше напредно време иште, да је школа светла, пространа, висока, пуна богодана здрава ваздуха. А кака је зграда у којој је Новосадска Гимназија?

Просторије, које беху одређене за четири разреда, служиле су и онда, када се отворише шест, седам па и осам разреда. Зграда у којој је с муком могло стати стотинак ученика, сада мора да прими у се три до четири стотине. У собама, у које би сретнији свет уз најбољу вентилацију пустио једва 20—30 ђака, мора да седи без икакве вентилације преко 50 наше деце. Патос је у свима разредима давно дослужио, прозоре и врата већином продухује ветар, скамије, особито у неким разредима, никако нису удешене према захтевима хигијене и педагогије. Ето у таким је просторијама смештена наша омладина, родитељска нада, народна узданица, да се телесно и умно развија!

Додајте томе још, да нема дворница за цртање и гимнастику, да нема просторија ни учионица за природне науке, да су књиге у библиотеци скоро згомилане због оскудице у месту, да нема дворнице за заједничке скупове и свечане прилике — једном речју, да нема свега онога, што је преко потребно средњој школи иоле добро удешеној, а да и ово што има данас већ никако, или једва којекako, одговара својему одређењу — пак ћете имати верну слику о згради Српске Новосадске Гимназије.

Последњи је час, да се том злу учини крај. Са свакоје стране се види и осећа, да се овако више не може. Управа гимназијска мора да одбија децу од школе, јер нема где да их смести, а тако се и нехотице огрешује о свети аманет врлих оснивача и прилагача гимназијских и о вољи свега народа. С друге стране државна власт непрестано наваљује да се гимназијска зграда удеси онако, како су оправљене све сличне школе у Угарској. А како тескоба огромно смета школском раду, то тешко осећају учитељи наше гимназије.

Старешине и старатељи Српске Новосадске Гимназије или не могуше, или не умеше, или не хтеше да ову ствар доведу у ред онако, како иште корист ове народне школе и достојанство целог народа.

Ми, који бесмо ученици Српске Новосадске Гимназије, који кроз њу улегосмо у царство доброга, истинитога и лепога, који с њеном помоћу дођосмо до својега садашњег места у друштву и народу, који дакле од ње добисмо све — можемо ли допустити, да наша гимназија, то наше топло гнездо, падне и испод висине осталих јој друга, а камо ли оставити, да јој и екзистенција доспе у опасност?

С овим кобним питањима у срцу састала се у Новом Саду неколицина некадашњих ученика Српске Новосадске Гимназије, те се својски поразговорила о овој невољи, које допаде наша гимназија, и одлучила је, да сву своју снагу заложити, те да се ово хитно питање реши тако, да се прилозима, у првом реду ученика ове гимназије, а по том и дарежљивих руку свакога просвећена родољупца и целог народа, сагради овом светилишту наука достојан храм, који би у свачем могао задовољити данашње потребе и захтеве.

WWW.UNI.NS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Мисао је у најближем кругу радосно поздрављена и прихваћена. То нас је соколило те потогосмо још један корак у напредак. На другом састанку се установио и одбор, који ће предузети рад руководити и изводити.

Ево нас дакле, мили Српски Народе, пред твоје светло лице, обраћамо се твојој јакој руци, да нам притече у помоћ. Српске општине и сва друга удружења српска! родитељи, који дадoste своју узданицу на школе или ју наменисте њој! браћо другови новосадски и старији и млађи! народни питомци! и сви редом Срби браћо, који љубите народну просвету! ево дивна прилика; једнима да учините себи задужбину, другима да се одужите на видљив начин колико толико народу и његовим добротворима! Похитајте са својим прилозима, да се подигне споменик који ће дичити и Српство и овај просвећени век! Промислите, да је ова ствар презнаменита, да је посао велик, а да нам осим нас самих нико неће помоћи.

Али како се за велика дела ишту и веће жртве, Одбор је мислио, да се ова крупна мисао не би могла остварити малим прилозима; стога је једнодушно одлучио, да најмањи прилог буде 50 фор. Тим је већ јасно казано, да се Одбор у првом реду обраћа онима, којима је Бог дао земаљскога добра те им ова жртва на просветни олтар неће пасти тешко.

Српски Народе! Ученици Новосадске Гимназије! Родитељи и родољубци српски! Пренимо се! Отресимо се уских погледа! Разгонимо из својих срдаца ситне обзире! Уздигнимо се на висину данашњег времена! Пођимо стопама својих просвећених предака те се збринимо за потомство бар толико колико су они за нас! Похитајмо с прилозима како би се питање о зидању гимназијске зграде могло решити што пре. А све ће жртве добро уређена и потпуно обезбеђена српска гимназија стоструко накнадити народу гајећи му просвећен и здрав подмладак.

Прилози, молимо, да се шаљу управитељу Српске Велике Гимназије Новосадске г. Васи Пушибрку, благајнику Одбора који скупља прилоге на зидање гимназијске зграде.

Ми верујемо у свест, тврдо се уздамо у дарезљивост и снагу Српскога Народа.

С тим уверењем и уздањем полазимо на посао. Боже помози!

У Новом Саду 10. (22.) марта 1897. године.*)

Одбор некадашњих ученика српске новосадске гимназије који скупља прилоге на зидање гимназијске зграде. Председник *Стеван Поповић Пеци*, кр. саветник, градеки, начеоник новосадски. Потпредседник *Др. Илија Омјановић*. Благајник *Васа Пушибрк*, управитељ срп. новосадске гимназије. *Др. Стеван Адамовић*, проф. *Благоје Бранчић*, *Др. Јован Велимировић*, *Ђорђе Велић*, канцелан, *Др. Илија Вучетић*, проф. *Јован Грчић*, *Др. Милан Давидовац*, проф. *Др. Ђорђе Дера*, *Душан М. Јовановић*, проф. *Милан А. Јовановић*. Перовођа *Др. Сима А. Тирић*, *Др. Александар Ђода*, *Др. Душан Милић*, проф. *Стеван Милованов*, *Михајло Миловановић*, гимн. катихета, проф. *Тихомир Остојић*, *Ђорђе Радоановић*, *Др. Душан Симић*, *Др. Бранислав Станојевић*, *Влада Свратимировић*, *Др. Милан А. Тирић*,

НЕКРОЛОГ.

† **Зорка Груић** бивша народна учитељица у Санади, после кратког и тешког боловања преминула је 7. (19.) марта т. г. у 25. години млађаног живота свог код своје сестре у Ст. Бановцих. Тело покојничино сахрањено је у истом месту 9. (21.) марта после подне.

Мир праху њеном!

*) Као што смо извештени, за ово кратко време скупљено је на поменути цел преко 9000 фор. а. вр. — Ур.

www.uns.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

В. Школски Савет држао је седницу 7. (19.) марта 1897. под председништвом Његове Светости преузвишеног г. патријарха *Георгија Бранковића*. У овој седници решено је 60 предмета, од којих су главнији ови предмети: Поводом отписа преузв. г. министра богочасти и јавне наставе, којим је умољен Школски Савет, да му достави списе што се односе на избор Милоша Ковинчића за учитеља у Араду, као и на истрагу против епархијског школског одбора темишварског спроведену, решено је да ће се списи тек онда моћи г. министру доставити, кад предмет истраге мериторно и коначно буде код Школског Савета решен. — На представку бачког епархијског школског одбора гледе оскудног стања народних школа у Кисачу, Гложан-Чебу, Рац-Милетићу и Бођану, решено је поменуте школе препоручити Саборском Одбору ради одређења припомоћи. — Одбијена је молба црквене општине горњо-карловачке ради накнаде доплатак учитељу тамошње вецбаонице пошто је општина дужна такову вецбаоницу сама издржавати. — На предлог епархијског школског одбора Вршачког, да се Николи Брашовану одреди награда за замењивање у пословима школског референта, упућен је исти, да о свом раду извештај поднесе. — Услед пријаве управе више девојачке школе новосадске да црквена општина ни до данас није проширила потребне просторије у тој школи, упућена је црквена општина, да то у кратком року учини, јер ће се у противном случају учинити предлог, да се субвенција тој школи укине. — Дело Јована Благојевића „Српска граматика“ и Мите Ђорђевића „Наука о српском језику“ примљено је с тим, да се прво дело као граматика, а друго дело као читанка има устројити и у вишим девојачким школама употребљавати, но уједно су упућени писци, да се имају пре штампања поменutih књига са професором Јов. Живановићем у непосредан споразум ставити, како би та дела што потпунија и годнија на свет изашла. — Решени су следећи призиви: Милана Ћосића ради накнаде селидбених трошкова за привременог учитеља у Арад; призив цркв. општине новосадске у предмету стављања Јована Марића учитеља из трећег у нижи разред; призив Кузмана Миловановића као бившег учитеља силбашког због накнаде огрева и врта; призив местног школског одбора молског гледе уништеног збацивања Проке Суботића председника; призив Јована Петровића учитеља туријанског у дисциплинарном предмету; призив Мил. Павловића у дисциплин. предмету; — сви ови призиви одбијени су, а решења надлежних епархијских школских одбора потврђена су. — Издани су декрети овим учитељима односно учитељицама: Димитрију Стојановићу у Митровици Душану Гуцуњи, у Фелдварцу Софији Радић, Катарини Пошић, и Марији Печановић на сомборски салаши, Атанасију Костићу, Ђ. Михајловићу, Лепосави Вукановој у Новом Саду, Даринци Димић у Парага и потврђен је избор Олге Петровић за учит. на в. дев. шк. у Сомбору а Кат. Максимовићевој, забавиљи у Н. Саду, која је на мађарском заводу оспособљена, наложено је, да има своје оспособљење из српског језика на српској препарандији надопунити. — У погледу местним школским одбором у Вајши именоване учитељице Рахиле Павловићеве пак наређено је, да се таково, пристављање има само за привремено сматрати, но да се то место има редовним избором попунити. — В. Школски Савет издао је у овој својој седници наредбу, да све оне забавиље, које су оспособљене на страним забавиљштима имају од сада накнадно положити испит из српског језика на српској учитељској школи.

„С. С.“

РАЗНО.

Дарови школама и учитељима из Сентомаша. Велики и осведочени пријатељ „Школског Листа“ послао нам је из дичнога Србобрана 41 фор. као предплату, коју су услед његовога заузимања племенити родољуби и родо-

љубкиње у Сентомашу жртвовали с тим, да се за тај новац шаље „Школски Лист“ српским школама у Старој Србији и Македонији као њихов дар.

Захваљујући овим добротворима народне просвете на њиховом родољубивом пожртвовању јављамо, да се у име њихово шаље „Школски Лист“ за ову 1897. годину сљедећим школама српским :

1. Као дар госпође Милеве удове Дунђерке, која је послала претплату у износу 4 фор. 50 новч. шаље се „Школски Лист“ српској мушкој школи у Скопљу, Призрену и Пећи.

2. Као дар госпође Марије Алексијевића за примљену претплату од 3 фор шаље се „Школски Лист“ школама у Приштини и у Кратову.

3. Као дар госпође Катице Нове Дунђерског за прислату претплату од 3 фор. шаље се „Школски Лист“ правосл. богословском училишту у Призрену и српској школи у манастиру Високим Дечанима.

4. На дар од госпође Нане Ђорђевићеве из Сентомаша шаље се „Школски Лист“ српској школи у манастиру Грачаници на Косову.

5. Госпођа Анђелија Дунђерска из Србобрана претплатила је „Школски Лист“ за српску вероисповедну школу у Скадру на Бојани у Албанији.

6. Госпођа Милена Манојловићева послала је претплату за „Школски Лист“, који се као њен дар шаље школи српској у Куманову у Македонији.

7. Српска женска добротворна задруга у Србобрану шаље на дар „Школски Лист“ правосл. српској женској школи у Пећи.

8. Александар Јанковић из Сентомаша поклања „Школски Лист“ за ову годину православној српској школи у Тетову у Старој Србији.

9. Јован Теофановић из Србобрана шаље на дар овај лист православној српској школи у Велесу у Македонији.

10. Младен Гавански из Сентомаша претплатио је овај лист за српску школу у Солуну.

11. Лазар К. Манојловић из Сентомаша претплатио је „Школски Лист“ за српску школу у Прилипу тој негдашњој престоници Краљевића Марка.

12. Лазар Гавански из Србобрана послао је предплату за српску школу у Пријеполу у новоназарском округу.

13. Теодор Хаџић из Србобрана шаље на дар „Школски Лист“ српској школи у Новом Пазару.

14. Нестор Миковић јубиларни учитељ у Србобрану, претплатио је „Школски Лист“ за школу српску у Шлевљу (Таслици).

15. Др. Момир Павловић адвокат у Сентомашу послао је претплату на „Школски Лист“ за српску девојачку школу у Скопљу.

16. Паја Јанковић из Сентомаша шаље на дар „Школски Лист“ српској школи у манастиру Ђурђеви Стубови, код Новог Пазара.

17. Као дар Младена Каћанског из Србобрана шаље се „Школски Лист“ српској школи у Митровици у санџаку Приштинском.

18. Нестор Вардић из Сентомаша претплатио је „Школски Лист“ за српску православну вероисповедну школу у манастиру Дјевичу у Старој Србији.

19. На дар од Лазара Н. Дињашког из Србобрана прима „Школски Лист“ српска женска школа у Приштини.

20. Православна српска црквена општина у Сентомашу послала нам је претплату на два примерка „Школскога Листа“, од којих се један шаље као дар те родољубиве општине српској основној школи у Цариграду, а други српској школи у манастиру Житомислићу.

21. Младен Каћански грађанин сентомашки послао нам је претплату на „Школски Лист“ за српску девојачку школу у Призрену.

Као дар Н. пл. Миковића умировљеног јубиларног учитеља и скупитеља претплатника у Сентомашу за горње школе, шаље се „Школски Лист“ у пет примерака српским школама у Требиње, Гацко и Столац у Херцеговини, српској нар. школи у Подгорици и српској вероисп. школи у Пероју у Истрији.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У тешким материјалним околностима, у којима се „Школски Лист“ налази због тога, што му за прошле године многе, и то веће и богатије црквене општине у Угарској по више година дугују; једино овим родољубивим добротворима и племенитим добротворним госпођама у Сентомашу благодарити можемо, што ће се овај лист можда моћи за ову годину још одржати без велике материјалне штете уредникове.

Нека је овим г. Нестору пл. Миковићу јубиларном учитељу сентомашком на ревностном заузимању око скупљања претплатника нарочита благодарност изјављена, коју он у толико више заслужује, што је он једини учитељ, који је са скупљањем претплатника и добротвора „Школском Листу“ ове године у помоћ притекао!

Уредиштво „Школски Листа“.*

Исказ скупљених прилога за св. Савску беседу у Сомбору. По 10 фор.: Његова Светост српски патријарх Георгије Бранковић, Срем. Карловци. Др. Давид Коњовић, Сомбор. — По 50 фор.: уд. Милева Коњовић, Сомбор. — По 20 фор.: Павле пл. Еремин, Вел. Кикинда. — По 5 фор.: Његово Високопреосвештенство епископ бачки Гермар Опачић, Н. Н., Централни кредитни завод, Радовановић, Н. Сад. Др. Живко Богдан, Вел. Кикинда. Владимир Стратимировић, Кулпин. Пера М. Јанковић, Београд. Управа манастира Гргетега. Српска Банка, Загреб. Милан пл. Зако, Н. Ђ. Вукићевић, Јулије Семзе, Стеван Семзе, Вера и Олга М. Петровић, Сомбор. — По 4 фор.: Срп. грађ. пев. дружина, Сомбор. — По 3 фор.: Младен Борђошки, Милан Стојшић, Душан Радић, Јован Живојновић, Радивој Бикар, Марија Паланачки, Коста Георгијевић, Ђура Крагујевић, Евђеније Ковачић, Н. Н., др. Р. Симонових, Сомбор. Теодан Косовац, Привина Глава. Црквена општина, Деспот-Ст.-Иван. Риста Телечки, Вел. Кикинда. — По 2 фор.: Др. Стеван пл. Зако, др. Стеван Поповић, Милутин Гавриловић, Жигмунд Коцкар, Исидор Новаквић, др. Мартин Кабош, Никола Утвић ст., Ђорђе Ђуришић, Ђура Арадеки, др. Ненад Бикар, Мита Калић, уд. Марија Ползовић, др. Сима Павловић, Јаша Гергуров, Мирко Поповић, А. Фербах, Шандор Деметровић, Данило Гергуров, Катарина Вујић, Сомбор. Пера Јовановић, Дињаш. Јелена Вујић, Сента. Арон Ковачевић, В. Пешта. Срп. задруга за међусобно помагање и штедњу, др. Мих. Полит-Десанчић, Милан Ћирић, Лаза Милошев, Јосиф Менрат, Персида Дунђерски, Нови Сад. Марко Богдан, Коста Радовић, Јован Радак, Н. Н., Милан Петровић, Вел. Кикинда. — По 1 фор. 50 новч.: Миливој Веселиновић, Вел. Кикинда. Велимир Чонић, Туна Адолф, Сомбор. — По 1 фор.: Милош Бандић, Миша Јовановић, Славко Лаковић, Љубомир Лотић, Ника Никокић, Пера Прекајски, Коста Багатинчевић, Ђока Рус, Мита Адамовић, др. Ранко Гранић, Лаза Бартулов, Евгенија Баковљева, Мила пл. Видак, Јелена Николић, Сидра Пачу, Лука Шевић, др. Ђорђе Ружић, Коста Средојев м.л., Смиља Симић, Ђура Будишин, Мита Будишин, Лаза Будишин, Вел. Кикинда. Обрад Недељков, Ћира Недељков, Сирг. Павле Милин, Башахид. Љубомир Каћански, Кулпин Младен Јовановић, Милош Рајић, Љубомир Жупански, Ст. Сивац. Јелена Павловић, Урош Лугумерски, Стеван Милованов, Јелена Лујановић, Душан Арновљевић, др. Милан Давидовац, Хаџи Гавра Плавшић, Н. Н., др. Милан А. Ћирић, Јоца Јовановић Бурјан, Петар Дамјановић, Милица и Перица Брзаковић, Павле Ћурчић, Тима Јерковић, Нови Сад. Јелена Белеслијана, Катица Михајловић, Милош Николић, Милош Брановачки, Стеван Лукачевић, Сента. Даринка Поповић, Погановци. Теодора Радић, Јован Брајић, Бос. Градишка. Милош Григоријевић, Жарко Ристић, Деспот-Ст.-Иван. Милан Манојловић, Стефан С. Илкић, Ђура Бркић, др. Нандор Мајер, Лајош Мајцен, Стеван Стипић, уд. Јулија Беке, Фербах Карло, Гертингер, Владислав Козма, Александар Хенеберг, Симеон Вагеман, уд. Марија Теуна, Ракоши, Ђура Миливојевић, Мита Јовановић, Хенрик Моган, Јован Ракин, Софија

*) Врло би се радовали када би добили извешћа, да ли дотичне православне српске школе у Ст. Србији и Македонији добијају овај лист тачно. — Ур.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBR.BS

Бугарски, др. Ђена Павловић, Александра Уторник, Стеван Арсеновић, Сара Давидовић, Јулчика Ђ. Вујић, Милица Коњовић, Радивој Ковачић, Софија Мациревић, уд. Милица Барјактаровић, Стеван Проконовић, Катица Коњовић, Љубица Будимлић, Милош Коњовић, Јованка Коњовић, Александра уд. Грујић, Паја М. Бикар, Јулка Дамјановић, Даница Раћић, Зорка Лудајић, Бранко Димитријевић, Лазар Мијић, Коста Косанић, Светислав Косанић, Младен Коњовић Ратар, Катинка Вукићевић, Вилхелм Милер, Зах. Г. Стојковић, Никаз Греф, Јован Благојевић, Ета Вујић, Златоје Теодоровић, Јаша Бикар, Н. Н., Н. Н., Стеван Теодоровић, др. Адам Данингер, Владан Теодоровић, Мих. Просниц синови, Средоје Гергуров, Мил. Каракашевић, др. Коста Бугареки, Мор Дустиг, Н. Н., Јован М. Миланковић, Бранислав Џинић, Тих. Стојановић, Шандор Хиртл, Милан Гергуров, Олга Павловић, Ст. Манојловић Рус, Давид Халас, Хуго Гале, Карло Облат, Станка Борђошки, Е. Цимерман, Стеван Вукићевић, Јулијана Поповић, Ђула Бијелички, Ђула Лонић, Браћа Шлисер, Д. Рац, Лајош Штајнер, Јосиф Колар, др. Лајош Штрасер, др. Самуило Гринер, Мих. Јакобчић, Славка Бикар, Ђула Јановић, Сомбор. Агна Јовановић, Дињаш. Невенка Лагиновић, Ђорђе Ђорђевић, Ердевик. — По 60 новч.: Ирина Протић, Сомбор. — По 50 новч.: Јаша Лалошевић, Паулина Димитријевић, Јулијана Пантелић, Јулка В. Бикар, Давид Јанковић, Стеван Грочић, Н. Н., Хенрик Кохут, Карло Дерфлер, Ана Деметровић, Милица Лазић, Јосим Чупић, Јелена Буњи, Марија Стацковић, Милева Момировић, Јосиф Кандлер, Стеван Протић, Ђока Леовић, Душан Пешић, Милица Јовановић, Глиша Ползовић, Марија Барјактаровић, Јован Арсеновић, Јулијана Чернуш, уд. Софија Станојевић, Паја Стојшић, Коста Келић, Милан Пачирски, Љуб. Купусаревић, Радослав Цвркушић, Н. Н., Коста Панић, Катинка Бикар, Шандор Бешин, Хиршенхаузер и Ковач, А. Јовановић, Вујица Кнежевић, Нина Лагг, Мих. Келбли, др. Јован Динер, Густав Маџиц, Агата Михњар, Н. Недецки, Јован Пресли, Ђула Тез, Гиза и Мима Фратричевић, Карло Вертеши, уд. Карла Мартонџи, Хермина Естергоми, уд. Шилер, Софија К. Вадаш, Ђула Елед, Јесенски, Ибра Гањаша, уд. Ковач, Трива Грујић, Никола Дојнић, Ференц Тирма, Ференц Лонгауер, Мих. Шиматић, Н. Лукић, Ференц Варгаји, Еде Месарош, Н. Шмидт, М. Деситовић, Марко Вујевић, Сомбор. Игњат Брановачки, Сента. Дионисије Вишковић, Петрово село Паја Ђуришић, Љуб Косовац, Н. Фрајнд, Петар Матић, Паја Георгијевић, Коста П. Миросављевић, Петар Зрнић, Нови Сад. Иван Малешевић, Ковиљ. Стеван Теодоровић, Душан Теодоровић, Ангелина Бањац, Јелица Мајска, Ст. Сивац, Нестор Белић, Септомаш. Милан Петровић, Иван Николић, Кесерић из дела „Гушче Буковачко“, Миша Косић, Хр. Хартл, Стеван Јовановић, Петар Михајловић, Теофан Петровић, Драга Зарић, Макра Јовановић, Вељко Радовић, В. Кикинда. — По 45 новч.: Винце Тум, Сомбор. — По 30 новч.: Бела Раб, Лајош Вујевић, Винце Улрих, уд. Леваји, Рибичеји, Н. Н., Ђура Цабунац, Олга Думић, Живко Мијатовић, Лазар Туцаковић, уд. Катица Раћић, Сомбор. Тодор Вишковић, Жарко Долин, Петрово село. — По 20 новч.: Урош Вишковић, Коста Гајић, Јован Балубџић, Петрово село. Пера Лалошевић, Аница Козодеровић, Софија Радић, Антун Станковић, Ђорђе Бељански, Ђорђе Фирањ, Зорка Протић, Лика Данило Милојевић, Бранко Ковачевић, Карло Салаји, Хенрик Штепанко, Н. Н., Сомбор. — По 15 новч.: Н. Н., Кристина Мороквашић, Сомбор. — По 10 новч.: Карло Хетесајмер, Јосиф Бошњак м. л., Н. Н., Н. Н., Сомбор. — Свима племенитим дароватељима овим се од стране приправничке омладине сомборских српских учитељских школа изриче најтоплија благодарност.

Молимо и опомињемо озбиљно наше дужнике, да свој дуг што пре намире, како би лист овај и на даље излазити могао.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.